

ПОСМАТРАО САМ ПОГИБИЈУ У СЕДОБРУ

Ја сам једини сведок трагедије која се догодила у Седобру 27. септембра 1941. године, када су пале прве жртве у нашем крају: народни херој Љубиша Миодраговић, секретар Среског комитета среза милешевског и борци Радош и Перо Бојовић. Нисам имао тада ни пуних четрнаест година, али се тога догађаја сећам као да је било јуче. Како и не бих кад је то био мој први сусрет са ратом, са дивљањем окорелих окупатора, прво гледање смрти.

Да почнем редом: Италијани су 25. септембра 1941. пошли у пљачку у село Косатицу. Гледао сам из шуме Ваоча како уз клисуру Косаћанке одмиче њихова дугачка колона. Кад су били уз један оштар гребен, Врагошевица што се зове, одјекнули су пушчани пуцњи. Колона је застала, а онда се искидала, нестала. Италијани су се дали у панично бекство. Остављали су мазге, бацали оружје. Нису стали све до Милешеве.

Предвече, још је грејало сунце, видим мога брата од стрица, Пера: носи пушку, нову. Има и бајонет. Око његовог паса на новом кожном опасачу фишеклије пуне метака. Гледам га и чудим се. Знам да није имао пушку. Питам га откуд му, а он се смешка и каже:

— Ћути, данас смо је заробили од Италијана!

Хтео сам с њим још да поразговарам, да видим пушку, да је знатижељно разгледам, али Перо је журио. Каже:

— Идем у Дренову, вратићу се ноћас!

Касно увече, могло је бити око девет сати, моја мајка је још пословала око огњишта, појави се Перо на вратима и каже:

— Стрина, да пустиш Обра (тако ме је он звао) да идемо на Бојово гумно да спавамо?

Пустила ме је без поговора јер ме је Перо много волео и свуда ме водио са собом. Пошли смо на Бојово гумно које се налази на једној благој заравни на превоју ка Косатици. Претходног дана ту је вршено лсито и слама је била само избачена с гумна, још нестрпана. Он је своју пушку завукао у садевену сламу поред несадевене. Каже да је уморан и да је тако сигурније. Били смо донели и неку поњаву и легли. Перо каже да ће ноћас доћи из Косатице Љубиша Миодраговић и његова жена Ћина. Тамо одржа-

вају неки састанак. Са њима су и наши седобрани: Радош, Војко, Милош, Тодор и Бојо Бојовић и Михаило и Раде Нинчић.

Убрзо смо заспали. Не знам које је време било, али мислим да је било прошло пола ноћи кад је дошао Љубиша са Ђином. Са њима је био само Радош Бојовић, остали су, како рекоше, продужили својим кућама. Љубиша је прво питао Пера је ли био у Дренови и шта је учинио, на шта му је овај одговорио да је био и да је све у реду.

— А шта је са оружјем код Ташеваца?

— И то је у реду, донеће га сутра овде на гумно.

Радош је, чим је дошао, почео на месечини чистити свој коњички карабин и није учествовао у разговору који су водили Пера и Љубиша. Ни Ђина није ништа причала, била је вероватно уморна.

Љубиша и Ђина су затим легли у сламу поред нас, а Радош је отишао у свој кућер (мала дрвена кућица у којој спавају чобани поред стокe и која се премешта) који се налазио поред самог гумна на страни ка Косатици. За кућер је био привезан пас.

Ујутру, у прву зору, чујем неку галаму, вику. Придигох се и онако несан и бунован видех поред себе Љубишу. Он зграби пушку поред себе, придиже се на колена и викну снажно:

— Пали!

Није успео да опали ни један метак. Погођен из непосредне близине, пао је на мене. Осетио сам топлу крв, последње трзаје тела... Извукао сам се кроз растреситу сламу корак даље и гледао...

Ђина је скочила на ноге, за часак је застала, а онда, ни сам не знам како, неприметно нестала између Италијана. Италијански војници ишли су прилично слободно, нису држали пушке на готову, па су, вероватно, и они били изненађени.

Радош је искочио из кућера и кроз неуређени стрељачки строј, почео да бежи наниле, низ падину. Италијани нису могли да пуцају јер би убили своје. Покушавали су да га ухвате, али он је био врло снажан и рушио је све пред собом. Прескочио је једну па другу ограду и био близу да умакне из обруча. Тек тада су иочели пуцати на њега из пушака. Један војник наслонио је пушкомитраљез на ограду и почео пуцати. Однекуд се поред тога Италијана створила Радошева жена Гина, зграбила пушкомитраљез и бацила га за ограду. Потрчала је ка другом војнику који је пуцао из пушке, али су је други војници ухватили. Она се отимала и викала. Нису је тукли, вероватно зато што је била у другом стању. Радоша су ранили кроз обе ноге и он је пао. Недостајало му је још само неколико метара па да се домогне шуме.

Пера је покушао да искористи заузетост Италијана и почео је да трчи уз брдо, преко чистине, али су га брзо ухватили и везали конопцем који су одсекли са Бојовог коња који је преко ноћи био припет у ливади.

Са Гином је дотрчала и моја мајка Стамена. Трчала је унезверено, кукајући и тражећи ме. Један италијански војник прескочио је ограду са пута према селу, пришао мртвом Љубиши и скинуо са њега пуловер и онако крвавог обукао га на себе. Шта му је то требало, не знам, из сујеверја сигурно. Од свлачења, пуловера Љубишине руке остале су поред главе, а кошуља, преко лица.

Ја сам придигнут на руке, све то укочено посматрао из сламе. Један војник је притрчао, ухватио ме за ухо и повео с гумна. Моја мајка ме је тек тада угледала и залетела се да ме отме. Италијан није дао, али га је она тако снажно гурнула да је он ударио у ограду, сломио својим телом један пармак и нашао се на другој страни. Прилетели су остали и ухватили моју мајку. Устао је и „жабар“ који је пролетео кроз ограду. Био је бесан што га је старија жена, скоро баба, пробацила кроз ограду. Почео ју је бесомучно тући. Помагали су му и остали тако да су је сасвим пребили, па је после неколико месеци умрла.

Потерали су нас четворо: Пера,, Стамену, Гину и мене са гумна двадесетак метара ниже, на тзв. Раскрсницу. Стигао је и Један италијански официр на мазги. Одмах је, не скидајући се с мазге, почео корбачем ударати Пера по глави. Корбач се савијао и остављао по лицу црне пруге из којих је лила крв. Довели су и Радоша, везаног, међу собом. Повели су нас пет-шест стотина метара ниже, на њиву на једном узвишењу, звану Ражовиште. Почели су дотеравати и остале људе из села које су ухватили. Ту смо остали скоро до подне чекајући нашу судбину.

За то време једна група Италијана опљачкала је Бојовића куће. Све. Од нас су узели чак и лампу без стакла и укупну опрему (покрив) за моју мајку. Запалили су Радошеву и Перову кућу, зло починили,

Перо је, претучен и везан, лежао на земљи. Поред њега тешко рањени Радош. Наређују Перу да се дигне, али он не може. Пружам му руку и он с тешком муком устаје. Ставили су Радоша на Перова леђа и потерали их назад, на гумно. С њима и мене. Кад смо већ дошли до гумна њихов командант гледа на мене и виче: „Пиколо, пиколо, виаГ — и показује ми руком да, се вратим назад, мајци. На гумно су дотерали само Радоша и Пера, Ту су им прочитали смртну пресуду.

Прво су повели Пера и свезали га за крушку у њиви педесетак метара даље, ка Косатици. Одјекнули су плотуни и он је пао. Затим су повели Радоша на исто место, али се он, иако тешко рањен, отргао и почео поново да белси. Био је погођен са петнаестак зрна. И поред тога, пришао је италијански официр и из револвера из непосредне близине испалио му у главу цео шаржер.

Тако су 27. септембра 1941. године у Седобру пале прве жртве.- Љубиша Миодраговић и двојица Бојовића.

Мрак се спуштао на згаришта Бојовића, на пустош, на виђење смрти за слободу. За црвену слободу као и крв проливена

тога дана, као црвени пламен који се расцветао на крововима Бојовића.

Са мраком су дошли и Миленко и Милоје Радаковић из Дреиове и Милосав Рајић из Бистрице да виде шта се то догодило, да помогну, да ублаже бол. Немо су ћутали и жалили другове. Дао сам им Перову пушку, коју Италијани нису нашли у слами, да с њом неко други настави борбу.

Доживљавао сам касније тешке тренутке, рађаван сам и гледао смрти у очи, али се трагедија на Бојовом гумну најдубље урезала у дечачко срце. Јер, то се не заборавља!

Обрад БОЈОВИЋ